

вивчення, експонування та популяризація культурних цінностей та об'єктів культурної спадщини.

Отже, згадані поняття про об'єкти, які є предметом подібної діяльності, відповідно до зазначених законів, повинні охоплюватися загальнішим поняттям, яке й мало б бути родовим поняттям під час визначення згаданих понять. Таке поняття в Законі України *Про культуру*, який повинен бути основоположним для всіх інших законів у галузі культури, відсутнє. У Законі України *Про Культуру* міститься термін *культурне надбання*, який можна було б узяти як найзагальніший термін для охоплення всіх об'єктів, які мають культурну цінність, однак у згаданому законі це поняття має вузький зміст. Згідно із ст. 16 Закону України *Про культуру* до культурних надбань зараховано лише ті об'єкти, які є унікальними, мають виняткове культурне значення (тобто можуть бути зарахованими не тільки до цінностей української культури, але й до культури людства). Відсутність чіткої ієрархії понять у даній терміносистемі є проявом невпорядкованості термінології, не зовсім усталеній внутрішній системності термінів, що ускладнює їх законодавче визначення.

На підставі виконаного дослідження можна сформулювати такі висновки. Одним зі значних джерел некоректності законодавчих дефініцій є відсутність чіткої ієрархії понять у галузі. У такому разі починати формулювання дефініцій треба не з виконання рекомендацій щодо їх формулювання, а з формування ієрархії понять галузі знань чи діяльності: від найнижчої ланки до найвищої. Після цього легко сформулювати будь-яку дефініцію, оскільки законодавче визначення будуватиметься з урахуванням родо-видових відносин у терміносистемі.

Стан асистемності понять у тій чи іншій галузі можна оцінити не як випадковий, а як закономірний. Адже всі напрями у галузі культури (музейна справа, пам'яткоохоронна діяльність, архівна справа, бібліотечна справа та ін.) розвивалися самостійно і поняттєвий апарат у них формувався без узгодження з поняттєвим апаратом суміжних галузей. Водночас, потреби уніфікації законодавчого регулювання цих галузей, потреби фіксування підпорядкованості згаданих напрямів загальній галузі *культура*, повинні знайти відображення в узгодженні поняттєвого апарату споріднених, суміжних сфер діяльності, що можна досягнути лише формуванням ієрархії понять, найзагальніші з яких мають бути закріплені дефініціями в законі про культуру.

*Іванова А. Ю.,
кандидат юридичних наук,
науковий співробітник відділу історико-правових досліджень
Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України*

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕЛІКУ РЕГІОНАЛЬНИХ МОВ АБО МОВ МЕНШИН В УКРАЇНІ

«Мовне питання» як одне з наріжних для національної самоідентифікації в нашій державі є вкрай політизованим та здебільшого свідомо актуалізується

несумлінними політиками. Часто-густо їх метою є лише прагнення відволікти громадськість від інших, дійсно актуальних проблем.

На жаль, не став винятком і закон України «Про засади державної мовної політики» від 3 липня 2012 р., що був ніби покликаний припинити подібні спекуляції, а поруч із справжньою політичною метою очевидно мав і доволі короткострокове завдання – повернути численний російськомовний та проросійськи налаштований електорат на бік «владної» партії. Прийняття цього закону стало черговим викликом для україномовної спільноти та ще раз підтвердило неспроможність опозиційних політичних сил до проведення рішучих дієвих заходів щодо захисту інтересів населення, що їх підтримує.

Очевидно, за таких умов, наївно сподіватися, що законодавці потребують дійсно наукових підходів до проблематики, які б дозволили певною мірою обійти гострі кути та прийняти справедливий та обґрунтований нормативно-правовий акт.

Утім, відволікаючись від спорів щодо легітимності самого закону, а також штучно провокованого ним протистояння між українського та російською мовами, слід повернути увагу до ще однієї суто практичної проблеми.

Так, приєднуючись до Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, Україна взяла зобов'язання будувати свою політику, законодавство та практику на цілях та принципах, визначених у ст. 7 цієї Хартії. У Законі України від 15.05.2003 р. «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» було зазначено, що положення Хартії застосовуються до мов таких національних меншин України: білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської, кримськотатарської, молдавської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської.

Утім, у Законі України «Про засади державної мовної політики» від 03.07.2012 р. до регіональних мов або мов меншин України, до яких застосовуються відповідні заходи захисту і підтримки, віднесені мови: російська, білоруська, болгарська, вірменська, гагаузька, ідиш, кримськотатарська, молдавська, німецька, новогрецька, польська, ромська, румунська, словацька, угорська, русинська, караїмська, кримчацька.

Навіть побіжно проглянувши перелік меншостей та відповідних їм мов стає очевидним, що кількісно вони не ідентичні, і не завжди це тому, що одна меншість використовує більше однієї мови. Загалом не зовсім зрозуміло, якими критеріями керувались автори законопроекту встановлюючи саме такий перелік. Наприклад досі позиція більшості фахівців щодо русинського питання помітно відрізнялась від визначеної законом – русинська не визнавалася окремою мовою, а мала статус діалекту української мови.

Є певні питання і з приводу молдавської мови. Яку молдавську мову захищає закон – на основі латинського алфавіту, що за висновками авторитетних фахівців збігається з літературною румунською мовою [1], або молдавську мову на основі кириличної графіки, яка є офіційною у невизнаній Придністровській Молдавській Республіці?

Дивує й те, що у чинному законі визнається право на розвиток, використання і захист мови ідиш, яка на сьогодні в Ізраїлі завдяки спільним

тривалим цілеспрямованим зусиллям національної держави і суспільства, фактично втратила своє значення основної мови спілкування єврейської нації поступившись офіційній мові держави Ізраїль – івриту [2]. Ця тенденція, наскільки нам відомо, підтримується і національною єврейською меншиною в Україні.

Думається, що значною мірою проблема виникає тому, що жодного разу національні меншини України спільно не обговорювали мовні законопроекти у відкритому режимі. Не відбувалося і конструктивного діалогу національних меншин України з авторами законопроектів, про що, зокрема, йдеться і у заяві Асоціації єврейських організацій і общин (Вааду) України [3].

Зазначимо, що наші законодавці здебільшого користуються даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р., після якого чисельність населення України вже скоротилась на майже 3 млн осіб. А враховуючи те, що наступний Всеукраїнський перепису населення перенесено з 2012 на 2013 рік, доцільним видається удосконалити графу переписного листа щодо мовних ознак та додати поряд із пунктом про рідну мову пункт про вживану регіональну (міноритарну) мову або мову відповідної національної меншини, що дозволить в законі закріпити захист мов національних меншостей згідно із статистичними даними.

Список використаних джерел

1. Лухт Л. И., Нарумов Б. П. Румынский язык // Языки мира. Романские языки. / Л. И. Лухт, Б. П. Нарумов. – М.: Academia, Институт языкознания РАН, 2001. – С. 575.
2. Котик-Фридгут Б. Динамика языковой ситуации и языковой политики в Израиле // Миграционные процессы и их влияние на израильское общество. Сб. статей под ред. А. Д. Эпштейна и А. В. Федорченко – Иерусалимский университет, Открытый университет Израиля. – М., 2000. – 400 с.
3. Заява Асоціації єврейських організацій і общин (Вааду) // [Електроний ресурс] <http://vaadua.org>

*Ільчук Т. В.,
студентка 5-го курсу
факультету правничих наук НаУКМА*

ЧИ ПОТРІБНА «ШИКАНА» В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ?

Наразі в сучасній цивілістиці залишається відкритим питання меж реалізації суб'єктивних цивільних прав, а відтак – і порушень цих меж. Так, ст.ст. 12 та 13 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) закріплюються не лише основні гарантії реалізації суб'єктивних цивільних прав, а також певні норми-заборони щодо їх здійснення. Ст. 13 ЦК України передбачається заборона на здійснення дій особи, які вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах [1].

Так, більшість науковців та правознавців виокремлюють дві основні форми зловживання правом: зловживання правом із наміром завдати шкоди (шикана) та зловживання правом без наміру завдати шкоди [2, с. 84]. Зважаючи на